
HELIKON

IRODALOM- ÉS KULTÚRATUDOMÁNYI SZEMLE

Műfaj és komparatistika

2016

3

HELIKON

IRODALOM- ÉS KULTÚRATUDOMÁNYI	REVUE
SZEMLE	DE L'INSTITUT D'ÉTUDES LITTÉRAIRES
A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA	DU CENTRE DE RECHERCHE
BÖLCSESZETTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT	DES SCIENCES HUMAINES
IRODALOMTUDOMÁNYI INTÉZETÉNEK	DE L'ACADÉMIE HONGROISE
FOLYÓIRATA	DES SCIENCES

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG / COMITÉ DE RÉDACTION

FÖLDES Györgyi

főszerkesztő / directeur de la revue

VARGA László

a szerkesztőbizottság elnöke / président du comité de rédaction

T. ERDÉLYI Ilona

HITES Sándor

KALAVSZKY Zsófia

KARAFIÁTH Judit

könyvrovat / livres

RÁKAI Orsolya

SZENTPÉTERI Márton

SZILI József

SÓRÉS Zsolt

technikai szerkesztő / révision des textes

SZERKESZTŐSÉG / SECRÉTARIAT DE LA RÉDACTION

1118 Budapest, Ménesi út 11–13. Tel.: +36-1-279-2762, fax: +36-1-385-3876

E-mail: helikon@btk.mta.hu

<http://www.iti.mta.hu/helikon.html>

2016/3. – LXII. évfolyam | 2016/3. – LXII. année

Megjelenik negyedévenként | Revue trimestrielle

A műfajelméletről

KÁLMÁN C. GYÖRGY*

A műfajok (és elnevezések) értelmes káosza – univerzalitás és nemzethez-kötöttség

Amikor az első tudományos értekezésemet írtam, két barátommal együtt, egyikük azt javasolta, hogy érdemes a tanulmányt a káosz bemutatásával kezdeni. Mivel az írás célja éppen egy fogalom tisztázása volt, ez remek ötletnek mutatkozott: akkor juthatunk el a megnyugtató körülíráshoz, és úgy kelthetjük fel a leginkább az olvasó érdeklődését, ha megmutatjuk: miféle zűrzavar uralkodik, mennyi ellentmondó vagy széttartó meghatározás létezik. Hogy micsoda káosz van.

Bármikor, amikor fogalomtisztázásról, egy-egy kategória definiálásáról vagy megközelítéséről van szó, ez az eljárás, az összevisszaság megmutatása, elengedhetetlen és élvezetes része a folyamatnak. Márpedig ha műfajokról – a műfajokról általában vagy az egyes műfajokról – beszélünk, nagyon gyakran erről van szó. Ne is beszéljünk magának a műfaj szónak a használatáról – ekkora káoszt akár csak érzékeltetni is héraklészi feladat.

Ezért csak egy-két elemet említek, hogy azután ne megoldást kínáljak, hanem a megoldások-tisztázások természetén töprengjek egy kicsit.

Először is: köztudomású, hogy a műfajok nemcsak egyszerűen nem univerzálisak, de gyakran még regionálisnak is nehéz nevezni egyiket-másikat, nem is szólva az időbeli változatosságról. Ha vita van a műfajmegjelölések körül, az gyakran (a leggyakrabban) ebből fakad: más szóval jelölnek egy-egy szövegtípust pár száz (vagy akár csak pár) kilométerrel odébb, és mással pár évtized (vagy akár csak év) távolságból. Az igazi ünnepeket éppen az jelenti, amikor egy-egy műfajmegjelölés hasonlónak tetszik nagy térbeli vagy időbeli távolságból: az ókori és a modern óda, a japán vagy az európai regény, pláne – vegyítve a két szempontot – a régi kínai és a modern magyar elégia: ezek olyan megfelelések, amelyeknek bizonyításán érdemesnek látszik sokat dolgozni. Tehát a műfajproblémák egyikét mindenképpen az *elnevezések* jelentik. Nyelvterületenként és történelmileg más-más megnevezést használnak bizonyos szövegtípusokra. Még az is lehet, hogy nyelvterületen belül is vannak efféle zavarok, még ha a kor ugyanaz is: vajon a hatalmas anglofón vagy frankofón nyelvterületen, ahol természetesen figyelembe

* A szerző az MTA BTK Irodalomtudományi Intézetének munkatársa.

kell venni a volt gyarmatok kultúráit is, ugyanazokat a műfajelnevezéseket használják-e, és pedig ugyanabban az értelemben, egységesen, mindenütt?

Ugyanakkor ennek a fordítottja is igaz: hogy tudniillik nem feltétlenül a megfeleléseket keressük, hanem a specifikusait, az össze nem hasonlíthatót, az egyedít – legyen bár ez a kor vagy a kultúra (vagy nemzet, nyelvterület stb.) specifikuma. Vannak olyan műfajmegjelölések, amelyek aligha azonosíthatók más nyelvterületeken: annak pedig számos oka lehet, hogy miért van ez így. Csak egy pár példa. A 60-as, 70-es években elterjedt – utána lehet nézi, hogy hogyan, kiknek a kezdeményezésére, miért –, hogy a líra egy válfaját (mondhatjuk: műfaját) elkezdtek a „hosszúvers” kifejezéssel illetni. Magyarán: a szakmai közvélemény megteremtett egy új terminust, és bizonyos szövegeket megfeleltetett ennek, jelesen Juhász Ferenc és Nagy László bizonyos műveit, s aztán másokra is alkalmazni kezdték (bár úgy emlékszem, hogy visszamenőleg, korábbi korok műveire nem). Nem érdemes azt vitatni, hogy volt-e ennek értelme, megalapozottsága, fogadjuk el tudománytörténeti tényként – megtörtént. A korszak profi értelmezői – úgy emlékszem – nemigen vették figyelembe a világirodalmi közeget; az új műfaj kitálalásakor semmiféle komparatív szempontot nem érvényesítettek. Meg is maradt ez a „hosszúvers” afféle hungarikumnak: zárványnak – függetlenül attól, hogy időbelileg is zárványnak bizonyult, aligha hiszem, hogy alkalmi szóvirágként való használatán kívül manapság bárki komolyan venné.

Nagyjából az ellenkező folyamat játszódott le azokkal a XIX. századi műfajterminusokkal, amelyek éppen a komparatív megfontolások révén jöttek létre – hogy a magyar változat különállását, sajátos mivoltát, nemzeti jellegét hangsúlyozzák. Az olyan elbeszélő műfajok, mint a „regé” vagy a „beszély” bizonyára elhelyezhetők volnának a novella vagy a kisregény (esetleg a mese) kategóriáiban, a megfelelő megszorításokkal és kiegészítésekkel – de valamilyen okból ezek a terminusok a korszak szerzői és értelmezői számára fontosabbak voltak. Azt sem nagyon nehéz megválaszolni, hogy miért: a magyar irodalom elkülönültségét, sajátos vonásait, belső fejlődésének autonómiáját kívánták ezzel hangsúlyozni, és implicit módon szembeállítani mindazzal, ami más nemzeteknél, más kultúrákban, más irodalmi közegekben történik. A magyar kontextuson kívül ezek a műfajkategóriák nehezen is értelmezhetők – és éppen ez a cél, a különlegesség felmutatása, a besorolással szembeni ellenállás.

Vagy van egy harmadik változat (meg még sok-sok, ezeken kívül is): amikor az irodalom mezejét alakító szereplők egy része – komparatív megfontolásokból, nagyon is szem előtt tartva más nyelvterületek és kultúrák sajátosságait – egy bizonyos műfajkategória *importjára* törekszik. Azért fogalmazok ilyen nyakatekerten, mert olykor szerzői törekvésekről van szó, máskor a hivatásos értelmezők ambícióiról. Ez voltaképpen az alapeset – amikor egy-egy műfajmegjelölés meghonosodik, előbb a hivatásos közvetítők, később a nagyközönség is elkezdni használni, akkor mindig az történik, hogy egy másik kultúrából, nyelvterületről átvesszünk (többnyire magyarítva) egy-egy kategóriát. Előfordul azonban, hogy

ez az átvétel nem vagy nem egészen sikeres, miközben tanúi vagyunk a meghonosítás törekvésének. Így járt a románc vagy romános történet: a prózai vagy verses elbeszélő műfajoknak az a változata, amely értékszerkezetét tekintve sajátos, amennyiben nem tragikus és nem is komikus; olykor, hogy teljes legyen a zűrzavar, elégikusnak is mondják. Nos, a románc nemigen találta meg az útját és helyét a magyar műfajkategóriák rendszerében, holott voltak javaslatok a beillesztésére. Sikeres importnak bizonyult viszont a „rövidtörténet” (egybe vagy külön írva) – noha ez könnyedén megfeleltethető a novellát fedő „short story” kategóriájának, s ezért megkettőzésnek látszik, mégis széles körben elfogadottá vált. Talán hogy felváltta a klasszikus novellához fűződő asszociációkat (csattanós, egy szálú, kevés szereplős stb.).

Újabb kérdés lehetne, hogy ugyan honnan vesszük ezeket a műfajmegnevezéseket. Az egyik forrás nyilvánvalóan a hagyomány szentesítette professzionális – irodalomtörténész – szóhasználat; de ennek forrása gyakran a szöveg maga, jelesen az a paratextuális jelzés, amely a szöveget valamilyen szöveg-típusba besorolja. Itt mindenekelőtt a címre és alcímre kell gondolnunk: ezek mintegy megszabják, hogy hová is helyezzük el a műfajok képzeletbeli térképén a szöveget.

De a paratextusok legalább annyiszor okoznak problémát, mint ahányszor eligazítanak a műfajok katyvaszában. Könyvtári irodalma van a *Divina Commedia* címnek. Az sem éppen egyszerű, hogy a *Holt lelkek* alcíme vajon miért „poéma”. Esterházy nagy művének címe voltképpen két műfajmegjelölés (*Termelési regény – kisszregény*), amelyekhez alcímként egy harmadik adódik: „regény”. Nem megyek bele ennek az elemzésébe, csak jelzem: kettő közülük nagyon erősen korhoz kötött kategória: a „termelési regény” talán egy évtizedet (bár igen súlyos évtizedet) élt meg, sem előtte, sem utána nem használták (s nem is keletkezett olyan szöveg, amelyre alkalmazhatták volna); a „kiszregény” (és most tekintsünk el a három s értelmezésétől) a hatvanas-hetvenes évektől volt igen kedvelt (és speciálisan magyar) terminus, kényelmes, de teoretikusan nehezen megalapozható, és a kor levegőjét (hogy ne mondjam: szagát) erősen magán viselő kritikus szóhasználat. Mintha csak a terjedelem miatti mentegetőzés rejlene benne. (Hallott már valaki „hosszúregényről”?) Végül a cím „regény” szava pedig mintha a kiadói gyakorlat előtti ironikus főhajtás volna: tessék, olvasók, hogy tudjátok, mivel álltok szemben; tessék, könyvtárosok, ne legyen probléma a címleírással. Hasonló ironikus gesztus az egyes kiadásokban csak néhány lapnyi *Fuvarosok* alcíme: „regény” – lehet ugyanis amellett érvelni, hogy ez a rendkívül sűrű, sok szereplőt mozgató és igen fordultatos szöveg *tényleg* regény volna. Ugyanakkor konvencióinknak ellentmond a terjedelem: a *Fuvarosok* így válaszol a *Termelési regényre*.

A paratextusok tehát olykor nagyon komolyan veendők, máskor ironikusak, vagy bonyolult jelentést hordoznak, s nem mindig vehetők a műfajt halálos biztonsággal kijelölő, szó szerinti értelemben. Mikor, hogy: ez mindig a konkrét eset-

től és az értelmezéstől függ. Ami közös elemnek látszik (vagy legalábbis: gyakran), az a *helyfoglalás*. Amikor egy paratextus (cím, alcím, előszó, utószó, fül-szöveg) bejelenti, hogy a szöveg ehhez vagy ahhoz a műfajhoz sorolandó, akkor nemcsak a szöveget helyezi el, hanem meg is határozza azt a szabályrendszert, amelynek figyelembe vételével a szöveg olvasandó, és meg is változtatja azt a mezőt, amelybe a szöveg belép: gyarapítja, kicsit át is rajzolja. A szöveg önmeg-határozása nem feltétlenül ártatlan, szerény jelzés, hanem olyan húzás, ami az értelmezőt lépéskényszerbe hozza: afirmálja vagy vonja kétségbe a paratextus sugallatát, tegye témájává a műfaj megjelölését.

Nem tudom, mennyire sikerült érzékeltetnem a műfajkategóriák területén uralkodó káoszt; amiket felsoroltam, mind közismert példák, és legtöbbször már oda sem figyelünk rájuk. Jól elvagyunk nélkülük, nem kell belekeverednünk a tisztázásba. Logikusan most annak kellene következnie, hogy rendet teszek, megmutatom, hogy hol van a kiút a zűrzavarból, tisztázom végre a fogalmakat. De nem ez a célom, nem is vállalkoznék ilyesmire. Sokkal inkább azt tartom elemzésre érdemesnek, hogy milyen erők mozgatják a zűrzavar létrejöttét, milyen szándékok lehetnek a terminológia, a kategória-rendszer kuszasága, ennek reménybeli felszámolása vagy akár fenntartása mögött. Még egyszerűbben: mire jó mindezzel vacakolni vagy mindezt félretolni, miért van, hogy a műfajról szóló diskurzusok jelentős része éppen az alapfogalmak tisztázásával van elfoglalva.

Az olvasó felfigyelhetett arra, hogy eddig – menet közben – már számos elem-re céloztam, amelyek legalább részben magyarázatul szolgálhatnak. Azzal kezdek például, hogy a kultúrák és nyelvterületek közötti műfaj-megfeleltetések bizonyításán érdemesnek látszik sokat dolgozni. Magyarán: az efféle tevékenység a szakma legitimálása egyben, annak a jele, hogy megoldandó problémák tornyosulnak előttünk, és fáradságos munkával megoldjuk őket. Vagy később arra utaltam, hogy a nemzeti büszkeség, a nemzeti kultúra specifikus voltának előtérbe helyezése lehet a cél: külön, nemzethez és kultúrához kötött fogalom-rendszert alakítunk ki, amely hasonlíthatatlan, összevethetetlen másokkal. Vagy éppen ellenkezőleg – példának tekintett, haladottabb vagy érdekesebb kultúrák-hoz vágyunk hasonlítani, ezért mindazokat a jelenségeket igyekszünk felfedezni a sajátunkban, amelyek másutt evidensek, nálunk kevésbé.

Ez kellemetlennek és szigorúnak hangzik: mintha csak azt állítanám, hogy ideológiai, sőt politikai, enyhébb esetben önös egzisztenciális számítások állnának a műfajkategóriák káosza mögött. Nem, ezt nem állítom ilyen határozottsággal – bizonyos esetekben lehet, hogy erről van szó, máskor „nem tudják, de teszik” (vagyis: efféle megfontolások nélkül, de a szakma automatizmusai, a tudományos élet kényszerei vagy egyéni érdeklődés miatt mégis ez a tevékenység uralkodik el a szakma egy részén), megint máskor mindez akaratlan mellékterméknek bizonyul.

A műfajok rendszerének állandó újraírása, az ellentmondások feloldása, az átláthatóságért folytatott küzdelem legalább három másik céllal függhet össze: először is, ez igen fontos lehet az oktatásban: elemi kötelessége az általános iskolától az egyetemig minden irodalomtatásnak, hogy reflektáljon a szöveg műfaji hovatartozására, ennek történeti és poétikai vonatkozásaira, hogy kialakítsa a műfaji szabályok iránti érzékenységet, a műfaj történetének akár felületes ismeretét. Másodsor: természetes, hogy a művek értelmezésében (az iskolától a kritikáig vagy az irodalom bármilyen mű közvetítéséig) szükségképpen jelen van a műfaji szempont: ez ad lehetőséget az összevetésre, a jelentésadást részint ez támasztja alá, és hozzájárul a történeti kép meg-, át- és újrarájzolásához. Harmadszor: akár a nemzeti büszkeség, akár a más nemzeti kultúrákkal történő összevetés, akár a más kultúrák körébe való harmonikus beillesztés a cél vagy az eredmény: a műfajok komparatív elemzése a nemzeti irodalom önismeretének az eszköze is. Az irodalomtörténet-írásnak, a kritikának, az oktatásnak és egyáltalán: az irodalom rendszerében való mindenféle részvételnek megkerülhetetlen eleme annak megmutatása, hogy mennyiben egyedi és mennyiben másokhoz hasonló a szöveg (vagy egy kor, egy régió irodalma), mi köze van a környező más nyelvekhez, kultúrákhoz, nemzetekhez.

Ez a három (és bizonyára még sok más) cél volna a műfajkategóriákon történő spekulálásnak a közvetlen célja. Fontos és önmagukban is jogosult, igazolható célok. Megnyugodhatunk tehát, hogy rendcsináló tevékenységünknek értelme és nemes célja van. De hadd csöppentsek újra egy kis keserű cseppet a tortára. A rendrakás, az osztályozás, a kategorizálás, tetszik, nem tetszik, hatalmi kérdés is. Aki besorol, annak hatalma van – megteheti, szót kap, odafigyelnek rá, és mert a besorolás aktusa felruházhatja tekintéllyel, a jobban tudás látszatát kelti. Dominancia és osztályozás együtt járnak: ha egyszer arra szánjuk rá magunkat, hogy a műfajok dzsungelében rendet vágjunk, hatalmunkkal élünk, vagy ekként teszünk szert némi hatalomra. Nem sokra, nem látványosra. Ezért igenis jól jön nekünk a dzsungel. Mindig találunk benne nyesegetnivalót, irthatjuk a bozótot, vagy újat ültethetünk.

TARTALOM

Műfaj és komparatiztika

TANULMÁNYOK

SZÁVAI DOROTTYA – Z. VARGA ZOLTÁN: Előszó	347
---	-----

A műfajelméletről

KÁLMÁN C. GYÖRGY: A műfajok (és elnevezések) értelmes káosza – univerzalitás és nemzethez-kötöttség	350
JENEY ÉVA: Műfajtalan-e az elmélet?	355

Műfajok

SZEGEDY-MASZÁK MIHÁLY : A történelmi regény létezési módja	361
SZÁVAI JÁNOS: A napló színeváltozásai	372
HANSÁGI ÁGNES: A komparatiztika „műfaja” – a tárcaregény	380
BENYOVSZKY KRISZTIÁN: Keresztül-kasul a szövegeken. Szempontok az irodalmi crossover meghatározásához	388

Líra

BÓKAY ANTAL: A lírai és olvasása. Paul de Man líraelméletéről	398
KOCZISZKY ÉVA: Hűség az eseményhez: Alain Badiou költészetelméletéhez	407

Olvasatok

BÁNYAI ÉVA: Átmenet és narratívák. A <i>Fordulat</i> elbeszélhetősége	418
LADÁNYI ISTVÁN: A folytatásos regény műfaji sajátosságai és jelentősége a <i>Új Symposion</i> folyóirat első szerkesztői nemzedékénél (Tolnai Ottó: Érzelmes tolvajok, Végel László: <i>Egy makró emlékiratai</i> , Gobby Fehér Gyula: <i>néhány szó a novi sad-i kenyérről</i>)	425
MÁRJÁNOVICS DIÁNA: Transztextualitás és identitás az Ugrešić-prózában	437
FÖLDES GYÖRGY: Transznacionalizmus, határátlépés és műfajiság (Földes Jolán és Agota Kristof)	445
PAPP KATINKA: Szerelem, vallás, utópia diskurzusa az <i>Új Héloïse</i> -ban	455
Z. VARGA ZOLTÁN: A történelmi fikciótól a fikcionalizált történelemig: történelmi trauma, tanúságtétel és irodalmi elbeszélés összehasonlító perspektívából	467

MŰHELY

FRIED ISTVÁN: Weltliteratur, World Literature – változó fogalmak	485
--	-----

KÖNYVEK

DUKKON ÁGNES: Az aranykortól az ezüstkorig. Fejezetek az orosz kritika és irodalomtudomány történetéből / SZABÓ TÜNDE	497
LUIGI DELIA: Droit et Philosophie à la lumière de l' <i>Encyclopédie</i> / KOVÁCS ESZTER	498
VINCENT FERRÉ: L'essai fictionnel – Essai et roman chez Proust, Broch, Dos Passos / SÁRDI KRISZTINA	500

SUMMARY

Genres and comparative literary studies

STUDIES

DOROTTYA SZÁVAI – ZOLTÁN Z. VARGA: Foreword	347
---	-----

On theory of genres

GYÖRGY KÁLMÁN C.: The meaningful chaos of the genres (and its denomination): universality and national contexts	350
ÉVA JENEY: Does theory have its genres?	355

Genres

MIHÁLY SZEGEDY-MASZÁK: Modes of historical novel	361
JÁNOS SZÁVAI: Transfigurations of the diary	372
ÁGNES HANSÁGI: The feuilleton as "genre" of the comparative studies	380
KRISZTIÁN BENYOVSZKY: Across and through texts. Reflexions for a definition of literary crossover	388

Poetry

ANTAL BÓKAY: The lyric and its reading. On Paul de Man's theory of poetry	398
ÉVA KOCZISZKY: Faithful to the event. On Alain Badiou's theory of poetry	407

Readings

ÉVA BÁNYAI: Transitions and narratives. Questions of the narrativisation in the <i>Turn</i>	418
ISTVÁN LADÁNYI: The importance of serial novel and its generic features in the works of the first generation of the review <i>Új Symposion</i> (Ottó Tolnai: <i>Érzelmes tolmajok</i> , László Végel: <i>Egy makró emlékirata</i> , Gyula Gobby Fehér: <i>néhány szó a novi sad-i kenyérről</i>)	425
DIÁNA MÁRJÁNOVICS: Transtextuality and identity in D. Ugrešić's prose	437
GYÖRGY FÖLDES: Transnationalism, transgression and genres (Jolán Földes and Kristof Agota)	445
KATINKA PAPP: Discourses of love, religion and utopia in <i>Nouvelle Héloïse</i>	455
Z. VARGA ZOLTÁN: From historical fiction to fictionalized history: historical trauma, testimony and literary narrative. A comparative approach	467

WORKSHOP

ISTVÁN FRIED: Weltliteratur, World Literature – changing concepts	485
---	-----

BOOKS

SOMMAIRE

Genres et littérature comparée

ÉTUDES

DOROTTYA SZÁVAI-ZOLTÁN Z. VARGA: Préface	347
--	-----

Théorie du genre

GYÖRGY KÁLMÁN C. : Le chaos raisonnable des genres (et de leurs nominations) – universalisme et appartenance nationale	350
ÉVA JENEY : Théorie sans genres?	355

Genres littéraires

MIHÁLY SZEGEDY-MASZÁK : L'identité générique du roman historique	361
JÁNOS SZÁVAI : Transfigurations du journal	372
ÁGNES HANSÁGI : Le „genre” de la littérature comparée – le roman feuilleton	380
KRISZTIÁN BENYOVSZKY : Randonnée de textes. Pour une définition du crossover littéraire	388

Poésie

ANTAL BÓKAY : Le lyrique et son mode de lecture. Sur la théorie lyrique de Paul de Man	398
ÉVA KOCZISZKY : Fidélité à l'événement : sur la théorie lyrique d'Alain Badiou	407

Lectures

ÉVA BÁNYAI : Transitions et récits. La narrativité de la <i>Tournure</i>	418
ISTVÁN LADÁNYI : Les caractéristiques génériques et l'importance du roman-série dans la première génération des rédacteurs de la revue <i>Ex Symposion</i> (Ottó Tolnai: <i>Érzelmes tolvajok</i> , László Végel: <i>Egy makró emlékiratai</i> , Gyula Gobby Fehér: <i>néhány szó a novi sad-i kenyérről</i>)	425
DIÁNA MÁRJÁNOVICS : Transtextualité et identité dans les romans de D. Ugrešić	437
GYÖRGY FÖLDES : Transnationalisme, transgression et problèmes de genres (Jolán Földes et Agota Kristof)	445
KATINKA PAPP : Discours d'amour, de religion et d'utopie dans la <i>Nouvelle Héloïse</i>	455
ZOLTÁN Z. VARGA : De la fiction historique à l'histoire fictionnelle : traumatisme historique, témoignage et récit littéraire dans une perspective comparée	467

ATELIER

ISTVÁN FRIED: Weltliteratur, World Literature – notions en transition	485
---	-----

LIVRES

Terjeszti a Magyar Posta

Előfizetésben terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletága (1089 Budapest, Orczy tér 1.). Előfizethető valamennyi postán, a kézbesítőknél; e-mailen: hirlapelofizetes@posta.hu; faxon +36-1-303-3440. További információ: +36-80-444-444. Példányonként megvásárolható az *Írók Boltjában* (1061 Budapest, Andrásy út 45.), az MTA BTK *Penna Bölcsész Könyvesboltjában* (1053 Budapest, Magyar u. 40., tel.: +36-30-203-1769), a folyóirat korábbi számai beszerezhetők az Argumentum Kiadónál (1085 Budapest, Mária u. 46., tel.: +36-1-485-1040, fax: +36-1-485-1041). Külföldön terjeszti a *Batthyány Kultur-Press Kft.* (H-1014 Budapest, Szentháromság tér 6., tel./fax: +36-1-201-8891).

Előfizetési díj 2016-ra: 5200 Ft

Egy szám ára: 1300 Ft

Ára: 1300 Ft

Előfizetés egy évre: 5200 Ft

A Helikon folyóirat 2016. évfolyamának megjelenését
a Nemzeti Kulturális Alap
és a Magyar Tudományos Akadémia támogatja.

nka
Nemzeti Kulturális Alap

